

Hlavními motivy filozofie Ladislava Hejdánka byly víra a pravda

Daniel Kroupa

◆ nekrolog, česky, vznik: 30. 4. 2020 ◆ web

◆ obituary, Czech, origin: 30. 4. 2020 ◆ web

Hlavními motivy filozofie Ladislava Hejdánka byly víra a pravda

Daniel Kroupa, Český rozhlas, 30. dubna 2020

Zlatá šedesátá. Doba, kdy komunistický režim v kultuře a ve vědě trochu povolil ideologické šrouby a začala se objevovat nová divadla, nové filmy, začaly dobré knihy a na stáncích se objevily nové časopisy.

Jeden z nich nesl jméno Tvář a od ostatních se lišil tím, že úkol tlumočit státní propagandu jaksi vůbec neplnil. Na jeho stránkách se objevovala jména jako Václav Havel, Jan Lopatka, Zbyněk Hejda a Ladislav Hejdánek.

Právě on mě zaujal nejvíce, protože ve svých filozofických textech se snažil vyjadřovat a rozvíjet myšlenky vlastní a ne nařazené cizí nauky, jak bylo obvyklé. Zkrátka, nepsal o filozofii, ale filozofoval. Po dvou letech byl tento časopis zakázán, protože ta léta zase tak zlatá nebyla.

Hejdánek žil v evangelickém prostředí a patřil k okruhu první generace žáků Jana Patočky. S filozofií se ale už za války seznámil prostřednictvím Emanuela Rádl, z něhož čerpal svou hlavní inspiraci. Ústředními motivy Hejdánkova filozofického myšlení byly víra a pravda.

Odmítal ovšem pojetí víry jako myšlenkového souhlasu s nějakou poučkou nebo dogmatem. Naopak zdůrazňoval, že Ježíš nikdy nemluvil o víře vztahující se k nějakému předmětu, ale říkal: „Víra tvá tě uzdravila,“ nebo: „Věřte a bude vám dáno,“ nebo: „Kdo věří, má život věčný.“

Odmítl vysoké státní funkce

Víra je pro Hejdánka spíše životním postojem, který člověka vede k činu, k jednání, k dílu, a proto „hory přenáší“. Víra vedla Židy z jistoty egyptských plných hrnců do nejistoty na poušti. Víra je vztahem k budoucímu, neznámému, co nelze uchopit ani pojmenovat, k čemusi „ne-předmětnému“.

S pravdou je to podobné. Od antiky jsme si ve filozofii a ve vědě osvojili myšlení v pojmech, a ty se vztahují k předmětům, tedy k tomu, co máme před sebou, co je jednotné, stálé, podstatné. Za pravdu považujeme shodu našeho poznatku s věcí, což nás vede k představě, že ji můžeme zachytit do formulek a matematických vzorečků.

Jenže skutečnost, v níž žijeme, je mnohem bohatší; není jenom tím, co stojí před námi, ale je spíše dějem, jehož jsme součástí a který nás vyzývá k jednání. Víru můžeme mít, či nemít, pravdu však mít nemůžeme. Jediné, co můžeme, je být vůči pravdě otevření; v pravdě můžeme být, nebo nebýt. „Pravda není,“ říkával Hejdánek, „pravda platí.“

Může se zdát nabubřelé, když řeknu, že takto pochopená víra s pravdou vedla Hejdánka životem. Jenže ono to tak bylo. Stál ve své pravdě, když jej v roce 1971 poslali do vězení za to, že údajně letáky informoval spoluobčany o jejich zákonně zaručeném právu neúčastnit se voleb, nebo škrtat kandidáty; když vyhozen z Akademie věd organizoval bytové filozofické semináře. (Jeden z nich, v roce 1973, se konal u nás doma.)

Když pracoval jako noční vrátný, topič nebo skladník. Když podepsal Chartu 77 a stal se po svém učiteli Patočkovi jejím mluvčím. Také když po revoluci odmítl zastávat vysoké státní funkce, nastoupil na Karlovu univerzitu a věnoval se se svým typickým zápalem studentům a psal.

28. dubna 2020 v 92 letech se zdařilý a plný život Ladislava Hejdánka dovršil.

Autor je filozof a pedagog